

Kaynakça

- Akalın, L.S. (1993). Türk Folklorunda Kuşlar, Ersa Matbaası, Ankara.
- And, M. (2003). Oyun ve Bügü, Türk Kültüründe Oyun Kavramı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Baykurt, Ş. (1987). III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, *Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları*: 85-22, C.3, Ankara.
- Çakır, A. (2009). Tozlu Adımlar, Kültür Ajans Yayınları, Ankara.
- Çoruhlu, Y. (2013). Türk Mitolojisinin Ana Hatları, Kabalcı Yayıncılık, İkinci Basım, İstanbul.
- Daneshvari, A. (1986). Animal Symbolism in Warka wa Gulshah, Oxford.
- Elçin, Ş. (1997). Halk Edebiyatı Araştırmaları –I, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Eyüboğlu, İ. Z. (1984). “Anadolu’da Halk Bilgisi Varlıklarının Oluşumu”, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları, Anadolu Sanat Yayınları*: 3, İstanbul.
- Gâzimişâl, M. R. (1991). Kültür Bakanlığı, *Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları*: 161-7, C.I, Ankara.
- Gâzimişâl, M. R. (1997). Kültür Bakanlığı, *Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları*: 259-17, C. II, Ankara.
- Gâzimişâl, M. R. (1999). Kültür Bakanlığı, *Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları*: 277-19, C. III, Ankara.
- Gerek, Z. (1994). Erzurum İli Mahalli Giysileri ve Köylü Barları, *İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, Türk Halk Oyunları Bölümü, Bitirme Ödevi*, İstanbul.
- Gökalp, Z. (1973). Türkçülüğün Esasları, Varlık Yayınları, İstanbul.
- Güven, M. (2013). Türk Halk Oyunlarının Şamani Kökleri, Fenomen Yayıncılık, Erzurum.
- Hultkrantz, A. (2004). “Şamanizmin Çevresel ve Olgusal Yönleri”, (Çev. Ali Osman), *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Ankara.
- İnan, A. (1995). Tarihte ve Bugün Şamanizm, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- İnan, A. (1991). Makaleler ve İncelemeler II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Obruk, C. (1977). “Türk Halk Dansları Ortak Yanları ve Yapısal Özellikleri”, *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları*: 20, C.III, Ankara.
- Ögel, B. (1993). Türk Mitolojisi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C.I, Ankara.
- Roux, J. P. (1998). Türklerin ve Moğolların Eski Dini, (Çev. Aykut Kazacıgil), İşaret Yayınları: 68, İkinci Baskı, 170-182, İstanbul.
- Turan, O. (2009). On İki Hayvanlı Türk Takvimi, Yaylacık Matbaası, İstanbul.
- Williams, C. A. S. (1941). Chinese Symbolism and Art Motifs: An Alphabetical Compendium of Antique Legends and Beliefs, as Reflected in The Manners and Customs of The Chinese. Tuttle Publishing.
- Yetkin, S. K. (1938). Estetik, Kültür Bakanlığı Yayını, İstanbul.

KUR’ÂN-I KERİM’DE TEVÂFUK**Yusuf BİLEN**

Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü, Türk-İslâm Sanatları Tarihi Anabilim Dalı

ybilen@atauni.edu.tr

Öz

İki şeyin birbirine uygun ve denk gelmesi demek olan tevâfuk, bilim sahasına yeni girmiş bir kavramdır. Kur’an-ı Kerim’in kendinden alınan ölçülerle sayfa ve satır sistemi oluşturulan âyetberkenar Mushaf, ezberleme, okuma ve yazmada büyük kolaylıklara vesile olmuştur.

XX. yüzyılın ortalarına doğru yazılmaya başlanan tevâfuklu Kur’an-ı Kerim’in yazılma gayesi; Kur’an’ın gözlere hitap eden yönünü, “*gözlü tabaka*” denilen manayı anlamayan avam tabakasının dahi görebilecekleri, harika bir görsel ziyafeti herkese göstermek Kur’an yazısına tekrar dikkatleri çekmektir.

Tevâfuklu kelimeler tam bir i’câz nüktesi olmayıp i’câzin görevini yapan, i’câza destek veren bir durum olduğundan ve harika denk gelmelerin tesadüf işi olamayacağından Kur’an-ı Kerim’e ait bir mucizedir. Tevâfuklu Kur’an-ı Kerim ilk defa Ahmed Hüsrev Altınbaşak tarafından yazılmıştır. (“İlk defa” olarak değil diye biliyorum, aslında başka yazarlar da vardı... Belki de ilk defa tam gözükmesine dikkat çekilerek ifade edilebilir.)

Anahtar Kelimeler: Tevâfuk, Tevâfuklu Kur’an-ı Kerim, Hüsrev Efendi, Âyetberkenar, Şumnu donacı.

Tawafuq In Holly Qur’an**Abstract**

Tawafuq, defined as compatibility and coincidence of two entities, is a new term used in scientific area. The common handwriting form of the Holy Quran, in which a page and line system was formed using measurement criteria taken from it, is called âyetberkenar Mushaf. This form provides great facilities in memorizing, reciting, and handwriting the Quran.

The aim of handwriting the Mushaf with tawafuq, which was first handwritten by mid of XXth century, is to present a wonderful visual taste to the commons who do not understand the meaning of the Quran addressed to eyes, i.e. the meaning so-called “*gözlü tabaka*”.

The words with tawafuq are not the just an i’jaz wit, but support the i’jaz, and since the wonderful tawafuqs are not ordinary coincidence they are miracles belonging to the Quran. The Mushaf with tawafuq was first handwritten by Ahmed Hüsrev Altınbaşak.

Keywords: Tawafuq, The Mushaf with tawafuq, Ahmed Husrev, âyetberkenar Mushaf, Shumnu donacı

Giriş

Tevâfuk, iki şeyin birbirine uygun ve denk gelmesi demektir. Tesadüfe verilme ihtimali olmayan ve arkasında ilâhî bir kasıt ve iradenin varlığı hissedilen nükteli denk gelmelere **tevâfuk** denir. Kur’an’da bulunan 2806 adet “*Allah*” lafzının çok azı müstesna (onların da kendilerine mahsus manidar tevâfukları vardır) alt alta, karşı karşıya veya sırt sırta, 846 adet “*Rab*” ve 69 adet “*Kur’ân*” kelimelerinin tamamı ile her sayfada bulunan ve aynı kökten türeyen kelimeler de birbiriyle tevâfuk etmektedir (Hayrât, 2006: 2).

Kâinata var olan hiçbir şeyde tesadüf olmadığı gibi fizikten kimyaya, insan anatomisinden astronomiye bütün bilim dallarının ele aldığı konularda bilinçli bir tercihin olduğu âşikâr olarak gözükmektedir. Kâinatı yaratan Allah, Kelâmullah'ında da ilâhî bir kasıtlı görsel bir mucize ortaya koymuştur. Materyalist felsefenin insanları derinden etkilediği, akılları gözlerine inmiş ve görmediğine inmayan veya inanmakta zorlanan insanların yaşadığı, Kur'an harflerinin yasaklandığı bir asırda Kur'an-ı Kerim'in gözlere hitap eden tevâfuk mucizesinin ortaya çıkması gayet manidardır.

Kur'an-ı Kerim'in yazısında olan bu mucize Bediüzzaman Said Nursi (1877-1960)¹ tarafından sistematik ve harika bir şekilde Kur'an'a hizmet programına dönüştürülmüştür. Risale-i Nur Külliyyatı'nda hem Kur'an-ı Kerim'de bulunan tevâfuklardan hem de Risale-i Nur Külliyyatı'ndaki tevâfuklardan bahsetmiştir. Kur'an-ı Kerim bitmez tükenmez bir hazinedir. Biz burada sadece hattındaki harikalardan bahsedeceğiz.

Asrısaadetten itibaren ibadet aşk ve şevkiyle yazılan Kelâmullah'ın hattı binlerce hattatın gayretleriyle tekâmül ederek ilâhî mesajın gönüllere iletilmesine vâsita olmuşlardır.

Allah'ın Kelâmı'nı en güzel şekilde yazmak aşk ve arzusu, altın gibi kıymetli şeylerle tezyin edilmesiyle tezhip sanatını doğurmuştur. Yazılan ve tezhiplenen Mushaf, her biri birer şaheser olan, gönülleri okşayan ciltlerle evleri, cami, müze ve kütüphaneleri donatmıştır. İlk önceleri ciltlerin yan kâğıdı olarak kullanılan ebrulu kâğıtlar zamanla su üstünde hüner satmak mahiyeti kazanmıştır. Yine ilâhî vahyi tertil ve tecvidle okuma yüksek seviyede ulvi bir musikiyi netice vermiştir. Bu sayıyı daha çoğaltabiliriz ki ortaya çıkan harikulâde eserler Kur'an medeniyetinin mahsulleridir.

1100/1680'li yıllarda yaşamış Hindistanlı Hattat Muhammed Ruhullah b. Muhammed Huseyn el-Lâhorî otuz varak halinde yazdığı Mushaf'ın her varakına bir cüz yerleştirmiş ve her satırı "elif" harfiyle başlatmıştır (Çögenli: 14).

Şumnu donağı denilen ve muhtemelen ilk defa Şumnu'da yazılmış olan Mushaf'larda karşılıklı sayfalarda tevâfuklar ortaya çıkmıştır. Hüsrev Efendi'nin yazdığı Mushaf'ta ise bir sayfa içindeki Allah, Rab lafızları, aynı kökten türemiş veya tamamen benzer kelimeler, karşılıklı sayfalarda, bir önceki veya sonraki sayfalarda ya da sayfalar sonra birbirine tevâfuk etmiştir.

Tevâfuklu Kur'an'ı Kerim'in Yazılması

Nursi'nin tevâfuklu Kur'an'ı yazdırmadaki gayesi, Kur'an'ın gözlere hitap eden yönünü, "gözlü tabaka" dediği manayı anlamayan avam tabakasının dahi görebilecekleri harika bir görsel ziyafeti herkese göstermek ve Kur'an yazısına dikkatleri çekmekti. Bunu: "(Bu Kur'an'ı yazdırmadaki maksadım) Hutut-ı Kur'âniye'nin (Kur'an yazısının) muhafazasına hizmettir" (Nursi, Rumûzât-ı Semâniye Osmanlıca el yazma: 13) sözleriyle ifade etmektedir.

Bediüzzaman Said Nursi, karşılıklı sayfalarda tevâfukların olduğu bir Kur'an-ı Kerim'i önceden gördüğünü ve o anda Kur'an-ı Kerim'in hattında da i'câzın bir numunesinin olabileceğini fark ettiğini söylemektedir.

"Kur'an'ın birbirine bakan iki sahifesinde birbirine bakan cümleleri kırmızı kalemle yazılan bir Kur'an'ı ben gördüm. Şu vaziyet dahi bir nev' mu'cizenin emâresidir, o vakit dedim. Daha sonra baktım ki Kur'an'ın müteaddid yapraklar arkasında birbirine bakar çok cümleleri var

¹ Geniş bilgi için bkz. Hayrat Vakfı İlmî Araştırma Heyeti, **Bediüzzaman Said Nursi ve Hayru'l-Halefi Ahmed Hüsrev Altınbaşak** (I,II,III), Isparta, 2013.

ki ma'nidâr bir surette birbirine bakar. İşte tertib-i Kur'an irşâd-ı Nebvî ile münteşir ve matbû' Kur'an'larda ilhâm-ı ilâhî ile olduğundan Kur'an-ı Hakîm'in nakşında ve o hattında bir nev' alâmet-i i'câz işaretleri var. Çünkü o vaziyet ne tesadüfün işi ne de fikr-i beşerin düşüncesidir" (Nursi, 2010: 308).

Burada bahsedilen **Kur'an'ın birbirine bakan iki sahifesinde birbirine bakan cümleleri kırmızı kalemle yazılan bir Kur'an'ı ben gördüm** dediği Kur'an-ı Kerim muhtemelen bu nüshalardan birisidir.

Çünkü bahsi geçen Kur'an-ı Kerim'den şu anda iki adet tespit edilebilmiştir. Birincisi Erzurum'un asil ailelerinden Hoca Tayyar Efendi'den oğlu Hoca Lütfü Efendi'ye ondan da oğlu Vasfi Kumbasar beyefendi'ye intikal etmiştir (Müsennâ Tevafuklu Kur'an-ı Kerim, 2014: 2). Bu Mushaf'ın ketebe kaydı olmadığından hattatının kim olduğu bilinmemektedir.

İkincisi ise Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, no: 6330 bulunan Ali İlmî Efendi'ye² ait olan Mushaf'tır. Bu Mushaf Süleymaniye Kütüphanesi'ne sonradan alınmıştır. İki Mushaf mukayese edildiğinde hangisinin önceden yazıldığı tam bilinmemektedir. Şumnu donağı diye önceden bilindiğinden bu tasarım oradan alınmış olabilir.

Resim 1: Ali İlmî Efendi'nin yazdığı Mushaf'ın ketebe kaydı

² Ali İlmî Efendi, ketebe kaydında belirttiği hocası Haşim el-Keşfi'nin aynı zamanda kardeşidir. Ali İlmî Efendi hakkında bilgi bulunmamasıyla beraber hocası ve ağabeyi Mehmed Haşim el-Keşfi, Tuhfe-i Hattatın'da kayıtlıdır. Seyyid Mehmed Hâşim Efendi, Mehmed Efendi isminde bir zatın oğludur ve Rusçukludurlar. Sülüs ve nesih hatlarını Mirahor (İmrahor) Camii imamı Emir Efendi'den (Yedikuleli Seyyid Abdullah Efendi ö. 1731) meşk etmiştir. Aynı zamanda Hoca Mehmed Rasim Efendi'den de yazımın usul ve kaideleri üzerine öğrenim görmüştür. 1139/1756 tarihinde vefat etmiştir. "Saat-i hicret" ibaresi ile vefatına tarih düşürülmüştür. Atık Ali Paşa Camii hazinesine defnedilmiştir. Kız kardeşinin oğlu İsmail Şeref Efendi de hattattır. (Müstakimzâde, Süleyman Sadeddin, Tuhfe-i Hattatın, İstanbul 1928, s. 446.

Ali İlmî Efendi'nin ketebe kaydında şu ifadeler yer almaktadır: “Ketebehu el-hakîr el-fakîr ilâ rahmeti'llâhi Aliyyu'l-İlmî min telâmîzi Hâşim el-Kesfî ğaferellâhu lehu velivâlideyhimâ velimen nezara fihimâ ve duau biduai'l-hayri likâtibihi”

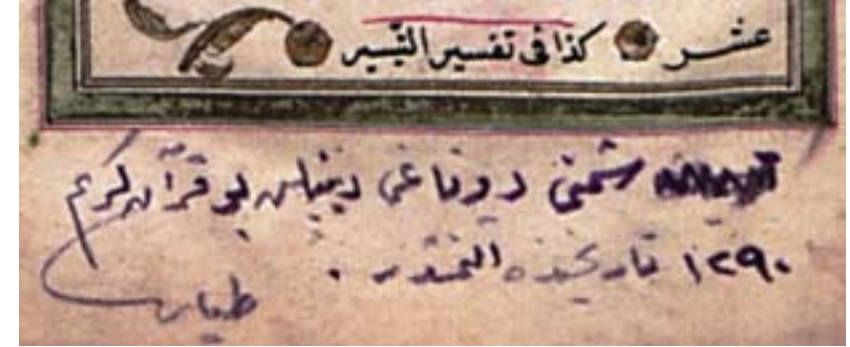
Diğer sayfasında ise “Kalem aldım elime, başladım Kelâm-ı Kadîm'e, onbeşinci Kelâm-ı Kadîm, Hak müyesser etti bi't-temâm (Allah tamamlanmasına muvaffak etti)” ifadeleri yer almaktadır ki Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Mushaf'ın hattatın yazmış olduğu 15. Kur'ân-ı Kerim olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 2: Ali İlmî Efendi'nin yazdığı Mushaftan bir numune

Donak, süs, bezek, ziynet (Çağbayır, 2007: 2/1275) anlamlarına gelmektedir. Muhtemelen karşılıklı sayfalar adeta siyah ve kırmızı renkle süslenmiş gibi olduğundan bu isim verilmiştir. Bu da gösteriyor ki bu Kur'ân-ı Kerim ilk defa Şumnu'da yazılmıştır³. Hoca Tayyar Efendi de 1290/1873 tarihinde aldığı Kur'ân-ı Kerim'in sonunda sayfanın alt kısmına “Şumnu donagi denilen bu Kur'ân-ı Kerim 1290 tarihinde alınmıştır. İmza Tayyar” notunu düşmüştür.

³ Şumnu, önceleri Osmanlı Devleti sınırları içerisinde olup, günümüzde Bulgaristan'da bir şehirdir.

Resim 3: Hoca Tayyar Efendi'nin notu (Çögenli)

Said Nursi, I. Dünya Savaşı'nda Erzurum Pasinler cephesinde avcı hattında yazdığı “İşârâtü'l-İ'câz fi Mezânni'l-İ'câz” isimli tefsirinde ve daha başka eserlerinde Kur'ân-ı Kerim'den çok dakik i'câz numuneleri tespit etmiştir. Kur'ân-ı Kerim'deki tevâfuklu kelimelerin ilahi bir kasıtlı olduğunu, tam bir i'câz olmayıp ancak i'câzın görevini yapan, i'câza destek veren bir durum olduğundan ve harika dizaynın tesadüf işi olamayacağından bahisle Kur'ân-ı Kerim'e ait bir mucize olduğunu şöyle anlatmaktadır:

“Bu tevâfukât-ı gaybiye tabir ettiğimiz san'at-ı bedîa (harika sanat), i'câzın eczâ-yı hakikiyesinden (mucizelerin hakiki kısımlarından) değil belki bir nev' i'câzın vazifesini gördüğü için i'câzın eczası içine dâhil olmuştur. Çünkü i'câz gösteriyor ki Kur'ân Kelâmulahtır (Allah kelâmudur). Beşerin kelâmı (insan sözü) değildir. Şu tevâfukât-ı gaybiye dahi madem tesadüf işi olamıyor ve fikr-i beşerin düşünüşi değildir. O da delâlet eder ki o kelâm gaybdandır, beşerin sözü değildir. (Nursi, R. Semâniye, 12)

Yine tevâfukta ittifak, ittihada ve vahdet nükteleri tevhide işaret etmekle Kur'ân'ın dört esasından biri olan tevhide delalet ettiği için nazarında kıymetli olduğuna dikkat çeker:

Kudsî bir şeyin zarfı ve kılıfı ârizî (sonradan olma) bir kudsiyet aldığına binâen ve tevâfukta bir işaret-i kudsiye gördüğümüzden tevâfuk nazarımızda mübarek olmuştur. Hem tevâfuk (denk gelme) ittifaka (uyuşma) işaret, ittifak ise ittihada (birleşmeye) emâre, ittihad ise vahdete (birliğe) alâmet, vahdet ise tevhîde (Allah'ın birliğine) delâlet, tevhîd ise Kur'ân'ın dört esasından en mühim esası olduğundan tevâfuk nazarımızda yüksek bir meymenet (bereket) almıştır. Hem tevâfuk, şevki tezyîd (arıtıp) ve kelâmını tezyîn ettiğinden (süslediğinden) nazarımızda güzelleşmiştir (Nursi, R. Semâniye, 64).

18. yüzyılın sonlarından itibaren bazı hattatlar bütün sayfalarının âyetle başlayıp âyetle bittiği şekilde Mushaflar yazmışlardır ki bu tarz Mushaflara âyetberkenar denir. Âyetberkenar, Kur'ân-ı Kerim'in yazısındaki harikulâde bir özelliğidir. Kur'ân'daki âyetlerin uzunlukları farklı farklıdır. Tek kelimelik, birkaç kelimelik âyetler olduğu gibi, yarım sayfalık hatta bir sayfalık âyetlere kadar pek çok uzunlukları vardır. Buna rağmen hiçbir sayfanın sonunda bir âyet bölünerek diğer sayfaya geçmez. 18. yüzyıldan önce de âyetle başlayıp âyetle biten Mushaflar yazılmakla beraber, âyet-berkenar Mushaflar Hasan Rıza (ö. 1920) ve Kayışzâde Hafız Osman (ö. 1894) gibi hattatlar elinde kıvam bulmuş ve böylece Mushaf yazımında hem kolaylık hem de bir nevi standart ortaya çıkmıştır. Bu ölçü, Kur'ân-ı Kerim'in kendinde mevcut olan mikyaslar esas alınarak oluşturulmuştur. Sayfa yapısı, 15 satır olmak üzere Bakara suresi 282. âyet (Müdâyene/borçlanma

şekli verilmiştir. Bunlardan 6 tanesi 1960'tan önce yani Bediüzzaman Said Nursi hayatta iken diğer üçü ise sonraları yazılmıştır. Tevâfukların tamamen ortaya çıkmasından sonra Hüsrev Efendi bir vakıf kurarak tevâfuklu Kur'ân-ı Kerim'in basılmasına çalışmış ancak Mushafın basımı 1984 yılında vefatından 7 yıl sonra gerçekleştirilmiştir. Allah hattat olmayan bir zatın eliyle Kur'ân-ı Kerim'in gözleri ve gönülleri ferahlatan, yazısında görülen bir çeşit i'câzını bu asrın insanlarına ikram etmiştir. Dikkat edilmesi gereken husus, tevâfukların bir hattatın veya şahsın mahareti, tasarımı, tasarrufu olmayıp bilakis doğrudan doğruya Kur'ân'a ait bir güzellik olduğudur. Hüsrev Efendi'nin yazdığı tevâfuklu Kur'ân-ı Kerim'in üçüncü nüshasını esas alarak Hattat Hamid Aytaç Bey ve bilahare Hattat Mehmed Özçay Bey ve birkaç hattat daha tevâfuklu Kur'ân-ı Kerim yazmışlardır.

Tevâfuklu Kur'ân-ı Kerim'den örnekler

Tevâfuklu Kur'ân-ı Kerim dikkatle incelendiğinde *Allah* lafızları başta olmak üzere, *Kur'ân, Resul* kelimeleri ve aynı fiil kökünden türeyen manidar ve hikmetli bir çok kelimenin de sayfa yapısı bozulmadan harika bir şekilde tevâfuk ettikleri görülecektir. Kolayca fark edilebilmeleri için *lafz-ı Celâl*ler kırmızı ve diğer tevâfuklar ise pembe renkte basılmışlardır. Birkaç numune ile göstermeye çalışalım.

Hüsrev Efendi'nin yazdığı tevâfuklu nüshada, Kur'ân-ı Kerim'deki 2806 adet "*Allah*" lafzının hepsi ya bir sayfa içinde alt alta veya karşılıklı sayfalarda yüz yüze ya da başka sayfalardakilerle sırt sırta gelerek harika bir şekilde tevâfuk etmektedirler.

Meselâ Resim 5'te görülen Kur'ân-ı Kerim 422. sayfa, "*Allah*" lafzının en çok geçtiği sayfadır ve 16 tanedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا

Bu sayfada geçen "*Ey imân edenler! Allah'ı çok zikrediniz!*" (Ahzâb Sûresi 41) âyetinde

ذِكْرًا كَثِيرًا "çokça zikir" manasında olup, tam arkasındaki "*Allah*" lafzı bu zikrin kimin namına yapılacağına işaret eder.

Yine bu sayfada 11 *lafz-ı Celâl*, latif bir tenasüple beşli ve altılı olarak birbiriyle aynı hizaya gelirken en altta هو kelimesi "he" harfinin beş ve "vâv" harfinin altı rakam değeriyle âdetâ üstündekilerin toplam adedine işaretle bu letâfete renk katmaktadır.

Resim 5: "Allah" lafızlarının en çok geçtiği sayfa olan 422. sayfa

Resim 6: "Allah" lafızları ve aynı kökten türeyen kelimelerin tevâfukları

Resim 6'da görülen Kur'an-ı Kerim 13. sayfada **يَكْفُرُوْنَ** **يَكْفُرُوْا** **الْكَافِرِيْنَ** kelimeleri sırasıyla "kâfirler", "inkâr etmeleri", "inkâr ediyorlar", "kâfirleriyle" anlamlarında olup hepsi de "inkâr etmek" manasındaki **كفّر** (kfr) kökünden türemişlerdir.

يٰٓسَمَاءُ **اَشْتَرِيْ** **بِآَنفُسِهِنَّ** **اَنْ يَّكْفُرُوْا** **بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ** **بَغْيًا** **اَنْ يُّنَزَّلَ اللّٰهُ** **مِنْ فَضْلِهٖ** **عَلٰى** **مَنْ يَّشَآءُ** **مِنْ عِبَادِهٖ** **فَبَاۗءُ** **بِغَضَبِ** **عَلٰى غَضَبٍ** **۝** **وَاللّٰكٰفِرِيْنَ** **عَذَابٌ مُّهِۦنٌ** **۝** **وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ اٰمِنُوْا** **بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ** **قَالُوْا نُوْمِنُ** **بِمَا اَنْزَلَ عَلَيْنَا** **وَنَكْفُرُوْا** **بِمَا وَّرَاۗءَهُ** **وَهُوَ الْحَقُّ** **مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُ** **۝** **قُلْ قَلِيْلٌ** **مَّا تَقْتُلُوْنَ** **اَنْبِيَآءَ اللّٰهِ** **مِنْ قَبْلُ** **اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ** **۝** **وَلَقَدْ جَآءَ** **كُم مّٰوسٰى** **بِالْبَيِّنٰتِ** **ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ** **مِنْۢ بَعْدِهَا** **وَاَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ** **۝** **وَاِذْ اَخَذْنَا** **مِيثَاقَكُمْ** **وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ** **الطُّوْرَ** **خُذُوْا مَا آتَيْنَاكُمْ** **بِقُوَّةٍ** **وَاَسْمَعُوْا** **اَقَالُوْا سَمِعْنَا** **وَعَصَيْنَا** **وَاُشْرِبُوْا فِيْ قُلُوْبِهِمُ الْعِجْلَ** **بِكُفْرِهِمْ** **۝** **قُلْ يٰٓسَمَاءُ** **يٰٓاْمُرْكُم** **بِاِيْمَانِكُمْ** **اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ** **۝**

Kelimeleri de yine aynı sayfada geçip birbiriyle tevâfuk eden kelimelere örneklerdir. Sayfa 294'te hidayet ehli, kalpleri imanla dolu, Rablerine inanmış birkaç gencin "kıtır" adındaki köpekleri ile birlikte sığındıkları bir mağarada uzun yıllar uyutulmuş dinden uzak zalimlerin şerrinden böylelikle muhafaza edilmesinden bahseden meşhur kıssa, Ashâb-ı Kehf'ten haber vermektedir.

Bu âyetlerde o gençlerin uyandıklarında kendi hallerindeki acayipliği fark ederek birbirlerine sordukları;

قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ كَمْ لَبِئْتُمْ "Onlardan biri dedi: mağarada ne kadar kaldınız?"

sorusuna 11. satırda şöyle cevap verilmektedir: **رَبَّنَا اَعْلَمُ بِمَا لَبِئْتُمْ** "Rabbimiz daha iyi bilir, ne kadar kaldığınızı". Bu âyete ise; hemen karşığı 295. sayfada aynı satırda:

وَلَبِئْتُمْ فِيْ مَا كُنْتُمْ تَلْمِزُوْنَ اَلَا تَلْمِزُوْنَ اِيْمَانِيْنَ وَارْتَابُوْا بِرِسْمِ اللّٰهِ "Onlar, mağaralarında üç yüz sene kaldılar ve dokuz sene ilave ettiler", şekliyle yapılan kuvvetlendirme ne kadar güzel düşmüştür.

Yine Sure-i Kehf'te 294. sayfa 7. satırda **وَكَلِمَةً** onların köpeği anlamında olup, bu kelime altında yapraklar delinse tam 140 sayfa sonra sure-i Fâtır, 435. sayfada, yine 7. satırın aynı yerinde gelen "kıtır" kelimesi tam tevâfukla görünerek o köpeğin ismi de anlaşılacaktır.

Kur'an-ı Kerim'in bütün sayfalarında benzer tevâfukların olması elbette bize bu işin kişi veya kişilerin marifeti olmadığı, aksine İlahî bir kasdın ortaya çıkarılması olduğunu gösterir. Ortaya bir güzellik çıkmışsa ki apaçık gözükmemektedir, o da doğrudan doğruya Kelâmullah olan Kur'an-ı Kerim'e aittir.

Sonuç

Kur'an-ı Kerim'in yazısında görülen tevâfuk, ilk olarak sistematik bir şekilde 1932 yılında Bediüzzaman Said Nursi (1877-1960) tarafından keşfedilmiş ve talebelerinden Ahmed Hüsrev Efendi tarafından yazılmıştır.

Kur'an'da bulunan 2806 adet "Allah" lafzının çok azı müstesna alt alta, karşı karşıya veya sırt sırta, 846 adet "Rab" ve 69 adet "Kur'an" kelimelerinin tamamı ile her sayfada bulunan ve aynı kökten türeyen kelimeler de birbiriyle tevâfuk etmektedir.

Uzun bir emek mahsulü olarak A. Hüsrev Altınbaşak tarafından toplam dokuz defa yazılarak son şekli verilen tevâfuklu Kur'an-ı Kerim esas alınarak Hamid Aytaç, Mehmed Özçay gibi birçok hattat tarafından tevâfuklu Kur'an-ı Kerim yazılmıştır. Burada özellikle dikkat edilmesi gereken husus, tevâfukların bir hattatın veya şahısların mahareti, tasarımı, tasarrufu olmadığı bilakis doğrudan doğruya Kur'an'a ait bir güzellik olduğudur. Hüsrev Efendi kırk yıl samimi bir şekilde Kur'an-ı Kerim'in yazılmasına gayret etmiş ve kurduğu vakıf matbaa yoluyla vefatından

sonra basılmıştır. Aynı zamanda bin yıllık tarih ve medeniyetimizin kayıtlı olduğu Osmanlı Türkçesi'nin bütün vatan sathında yayılması için de büyük gayretler sarf etmiştir.

Tevâfuklu bir Kur'ân-ı Kerim yazılmıştır ve meydandadır. "Kur'ân Hicaz'da nazil oldu, Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı" sözü tevâfuklu Kur'ân-ı Kerim'le tekrar tahakkuk etmiştir. İlâhî yardımlarla, ilhamlarla geçen asırlarda Şeyh Hamdullah (Ö: 1520), Hafız Osman (ö:1887) v.b. büyük sanatkârlar elinde tekâmül etmiş olan Kur'ân yazısı günümüzde de tevâfukla görsel bir zirveye ulaşmıştır.

Kaynakça

- Altıkulaç, T. (1428/2007). Hz. Osman'a İzâfe Edilen Mushaf-ı Şerif, (Topkapı Sarayı Müzesi Nüshası), İstanbul.
- Antik A.Ş. Kültür Yayınları. (1400/2010). Yılında Kur'ân-ı Kerim, İstanbul.
- Derman, M. Uğur. (2010). Doksan Dokuz İstanbul Mushafı, İstanbul.
- Hayrat Neşriyat, Kur'ân ve Tevâfuk. (1996). İstanbul.
- Hayrat Vakfı İlmî Araştırma Heyeti. (2013). Bediüzzaman Said Nursi ve Hayru'l-Halefi Ahmed Hüsrev Altınbaşak (I,II,III), Isparta.
- Çağbayır, Y. (2007). Ötüken Büyük Sözlük (I-V), İstanbul.
- Çöğenli, M. S., Bakırcı, S. (2014). Müsennâ Tevâfuklu Kur'ân-ı Kerim, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları no: 14, Erzurum.
- Müstakîmzâde, Süleyman Sa'eddîn, (1928). *Tuhfe-i Hattatîn*, İstanbul.
- Bediüzzaman Said Nursi. (1934). Rumuzât-ı Semâniye (Osmanlıca el yazma),
---- İşârâtü'l-İ'câz fî Mezânni'l-İ'câz, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul, 2014
---- Mektûbât Mecmuası, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul, 2011
---- Zülfikar Mecmuası, Altınbaşak Neşriyat, İstanbul, 2011
- Rado, Şevket, Türk Hattatları, İstanbul, tarihsiz.